

ANALÝZA PRO EKONOMY

TRANSAKCE

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TRANSAKCE

V rámci přednášky se **dozvíte:**

- jaké jsou základní kategorie transakcí,
- co rozumíme pod pojmem transakce ve zboží a službách,
- jak dělíme transakce rozdělování,
- které transakce zahrnujeme mezi finanční transakce,
- co zahrnujeme pod ostatní toky
- a jak se transakce zaznamenávají.

Literatura:

- HRONOVÁ, S., HINDLS R. *Národní účetnictví. Koncept a analýzy*. Praha: CH Beck, 2000. ISBN 80-7179-235-7, ss. 31-34

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ**

TRANSAKCE

- ***transakce*** či také ***operace*** jsou ***spojením základních toků určité povahy***. V rámci národního účetnictví jsme pak schopni rozlišit následující ***základní kategorie transakcí***:
 - ***nefinanční transakce***, které členíme na
 - ***transakce ve zboží a službách (P)***
 - a ***transakce rozdělování (R)***,
 - ***finanční transakce (F)***
 - a ***ostatní toky (K)***.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TRANSAKCE VE ZBOŽÍ A SLUŽBÁCH (P)

- *transakce ve zboží a službách* popisují *původ a užití zboží a služeb během určitého časového období. Podle své povahy* jsou pak tyto transakce *vedeny*:
 - buďto *na straně zdrojů* (celková produkce a dovoz),
 - nebo *na straně užití* (meziprodukt, konečná spotřeba, hrubá tvorba fixního kapitálu, změna stavu zásob, čisté přírůstky cenností a vývoz).

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TRANSAKCE ROZDĚLOVÁNÍ (R)

- *transakce rozdělování* dělíme na:
 - *transakce rozdělování důchodu (běžné transakce)*, jež *přímo ovlivňují výši disponibilního důchodu jednotlivých subjektů* a současně *umožňují uskutečnit rozdělení přidané hodnoty, důchodů a jmění mezi tyto subjekty*. Tyto transakce tak zachycují *toky důchodů, jejichž původ se nachází buďto ve výrobě, nebo u nerezidentů a vlastní tvorbu disponibilního důchodu*. Samotné transakce pak dělíme na:
 - *transakce spojené s procesem výroby* (náhrady zaměstnancům, daně na produkci, dovoz a dotace),
 - *vlastnické a podnikatelské důchody* (úroky, dividendy a pozemkové renty)
 - a *jednostranné transfery* (důchodové a majetkové daně, sociální příspěvky, sociální dávky).

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

TRANSAKCE ROZDĚLOVÁNÍ (R)

- a **kapitálové transfery**, tj. **nesmluvní převody**, které zpravidla nejsou příjemcem považovány za položky zvětšující jeho běžný důchod a plátcem za položky redukující hodnotu jeho běžného důchodu. Kapitálové transfery **členíme** na transfery:
 - **přímo ovlivňující úroveň investic a jmění** příjemce či plátce tohoto transferu (např. **investiční** a **kapitálové daně**).
 - **nepřímo ovlivňující úroveň spotřeby** (transfery mající vliv na význam držeb příjemce či plátce tohoto transferu).

TRANSAKCE ROZDĚLOVÁNÍ (R)

- každá transakce rozdělování je ***zaznamenána vždy dvakrát***, a to jak ***na straně užití u plátce*** tohoto transferu, tak ***na straně zdrojů*** u jeho příjemce.
- ***suma přijatých důchodů se musí rovnat sumě důchodů vyplacených*** (pro každou transakci rozdělování důchodu můžeme sestavit vyrovnaný účet).

FINANČNÍ TRANSAKCE (F)

- **finanční transakce** jsou **sdružením toků popisujících hodnotu získaných a podstoupených pohledávek, resp. vzniklých a zaplacených závazků**. Finanční transakce jsou zachyceny z hlediska:
 - **změny pohledávek**, nebo-li **finančních aktiv** (rozdíl mezi hodnotou získaných a hodnotou podstoupených pohledávek během určitého časového období),
 - resp. **změny závazků** (rozdíl mezi uzavřenými a splacenými závazky během určitého časového období).

FINANČNÍ TRANSAKCE (F)

- **klíčový požadavek:** co možná nejlépe zachytit tu část finančního chování ekonomických subjektů, která je spojena se strukturou jeho aktiv a pasiv.
- v případě finančních transakcí **není možno zachytit uzavřené závazky a dlužníkem zaplacené pohledávky na straně zdrojů a vzniklé pohledávky a subjektem splacené závazky na straně užití.**
- finanční transakce popisují také **toky, které mají ryze finanční charakter** (emise akcií, upsání obligací nebo akcií, nákup a prodej deviz apod.).

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

FINANČNÍ TRANSAKCE (F)

- *celková rovnováha mezi finančními a nefinančními transakcemi* je pak shrnuta pomocí **bilanční rovnosti**, tj. pomocí salda pohledávek a závazků, jenž vyjadřuje potřebu či schopnost daného subjektu financovat jiné ekonomické subjekty.
- *z hlediska celého národního hospodářství* máme k dispozici popisy toků umožňující financování jednotlivých ekonomických operací, přičemž jsme současně schopni **pro každou finanční transakci sestavit vyrovnaný účet**.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

OSTATNÍ TOKY (K)

- *ostatní toky* dělíme, dle standardu ESA 95, do **tří samostatných skupin**:
 - *spotřeba fixního kapitálu*,
 - *čisté přírůstky nevyrobených nefinančních aktiv*:
 - *čisté nákupy nevyrobených hmotných aktiv* (rozdíl mezi nákupem a prodejem pozemků, zásob nerostných surovin a vodních zdrojů)
 - a *čisté nákupy nevyrobených nehmotných aktiv* (rozdíl mezi nákupem a prodejem patentů, licencí obchodních značek apod.),
 - a *ostatní změny aktiv*, které **toky, jež představují změny jmění, které nepocházejí z produktivní činnosti** (změny aktiv, které nemohou být zaznamenány buďto ve formě transakcí hrubé tvorby kapitálu či čistých přírůstků cenností nebo ve formě finančních transakcí).

OSTATNÍ TOKY (K)

- ostatní toky také **členíme** na:
 - **ostatní změny objemu aktiv**, které zachycují vstupy a výstupy určitých kategorií aktiv, změny v důsledku **nahodilých událostí** či **změny formálního charakteru** (objevení či zánik zásob nerostných surovin, ztráty následkem katastrof, změny v klasifikaci a struktuře aktiv či konfiskace bez náhrady),
 - a **změny v důsledku přecenění** (zisk, popř. ztrátu z držby aktiv či pasiv).
- ostatní toky jsou v rámci národního účetnictví **zaznamenány vždy jako změny aktiv, resp. jako změny pasiv.**

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ZAZNAMENÁNÍ TRANSAKČÍ

- **nefinanční transakce** zachycujeme **na běžných účtech**, které také označujeme jako **účty nefinančních transakcí**, a to vždy z hlediska:
 - **zdrojů**, zachycených vždy na pravé straně účtu běžných transakcí a vyjadřujících **zvýšení ekonomické hodnoty** příslušné jednotky (sektoru, odvětví či národního hospodářství)
 - a **užití**, zaznamenaných na levé straně tohoto účtu a vyjadřujících naopak **snížení ekonomické hodnoty** této jednotky.

ZAZNAMENÁNÍ TRANSAKČÍ

- **finanční transakce, hrubou tvorbu kapitálu, čisté přírůstky cenností a ostatní změny aktiv** zaznamenáváme v rámci národního účetnictví vždy na **účtech akumulace**, přičemž tyto transakce jsou pak zachyceny buďto z hlediska:
 - **změny aktiv**, tj. na **levé straně** účtu akumulace,
 - **nebo z hlediska změny pasiv** či **čistého jmění**, tj. na **pravé straně** tohoto účtu.
- každá transakce je zaznamenána dvakrát:
 - jednou **na straně zdrojů** či jako **změna pasiv**
 - a jednou **na straně užití**, resp. jako **změna aktiv**.

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
V OPAVĚ

ZAZNAMENÁNÍ TRANSAKČÍ

- *souhrn hodnot všech transakcí zachycených na straně zdrojů (pasiv), musí být roven souhrnu transakcí zachycených na straně užití (aktiv).* Tento mechanismus pak zajišťuje a současně také kontroluje provázanost celého systému národního účetnictví.